

בס"ד

Counting Sefira In Shul After Zman Maariv:

How should we, as a shul and as individuals, approach it?

Our Shul. Our Halacha. Our Lives.

Congregation Ohr Torah

Tuesday 5/7/24

Rabbi Sariel Malitzky

1) טור אורח חיים הלכות פסח סימן תפט

ערבית אחר התפלה מתחילין לספור העומר שזמנו מתחלת ליל ט"ז בניסן ומונה והולך מ"ט יום וזמן הספירה מתחילת הלילה ואפילו אינו לילה ממש אלא ספק חשיכה יכולין לספור

2) בית יוסף אורח חיים סימן תפט

בסוף מסכת פסחים כתב הרא"ש ונראה דספק חשכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון דהוי ספיקא דרבנן ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשכה משום תמימות. ומיהו התוספות כתבו בפרק רבי ישמעאל (סו. ד"ה זכר) דאינו נראה. והר"ן (כח. דבור ראשון) כתב רוב המפרשים מסכימים דספירת העומר השתא דליכא הבאה ולא קרבן אינה אלא מדרבנן בעלמא זכר למקדש. ולפיכך אמרו בתוספות דכיון דמדרבנן היא טוב לספור ביום ראשון בספק חשכה כדי שיהיו שבע שבתות תמימות לגמרי ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה אבל הרמב"ם כתב (בפ"ח) [בפרק ז'] מהלכות תמידין ומוספין (הכ"ד) שמצוה זו של ספירת העומר מוטלת על כל איש ישראל בכל מקום ובכל זמן עכ"ל

3) באור הלכה סימן תפט סעיף א

דעת הרמב"ם והחינוך שהוא נוהג מן התורה גם עתה אכן דעת הטור ושו"ע וכמה פוסקים שאינה בזה"ז אלא זכר למקדש שהקריבו עומר וכן הוא סוגית הפוסקים בסימן זה אכן באמת הרמב"ם ג"כ לאו יחידא הוא בדעתו שגם דעת רבינו ישעיה כן הוא עיין בשב"ל ריש סימן רל"ד וכן הוא ג"כ דעת ר' בנימין שם עיין שם בסוף הסימן וכן הוא ג"כ דעת ראבי"ה הובא באו"ז... וכן מדברי רב יהודאי רוב עמרים ורי"ף גיאות שהסכים לדבריהם... ולפ"ז יש סעד גדול למנהגנו שאנו זהירים שלא לספור עד צאת הכוכבים אחרי דלדעת כמה רבוותא הוא דאורייתא אח"כ מצאתי כעין זה ג"כ בא"ר אלא שלא זכר כל הני גדולים שכתבנו

הלכה למעשה

4) שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף ב

אם טעו ביום המעונן וברכו על ספירת העומר, חוזרים לספור כשתחשך. והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות.

5) משנה ברורה סימן תפט ס"ק יד

ר"ל דמן הדין היה אפשר להקל לספור משתחשך אף קודם צה"כ דבה"ש הוא ספק לילה ואולינן לקולא בספק דרבנן בספירה בזה"ז שהוא מדרבנן לרוב הפוסקים אלא דמ"מ אינו נכון להכניס עצמו לספק לכתחלה ולהכי המדקדקים ממתנינים עד צה"כ שהוא בודאי לילה

6) משנה ברורה סימן תפט ס"ק טו

ר"ל לכתחלה ומ"מ בדיעבד אם בירך ביה"ש יצא וכנ"ל אבל הא"ר מפקפק בזה [כ] ומצדד דנכון שיחזור ויספור בצה"כ בלי ברכה

7) שער הציון סימן תפט ס"ק כ

(כ) משום דלהרבה פוסקים ספירה בזמן הזה דאורייתא, ולהכי אין לספור על ספק לילה

פלא מנחה Counting from

8) באור הלכה סימן תפט סעיף ג

עיינ מ"ב ומשמע מהם דמפלא המנחה לכו"ע אינו יכול למנות ודע דיש הרבה אחרונים [הלבוש והא"ר והח"י ומאמ"ר ונה"ש] דמפרשי מבע"י היינו מפלא המנחה ולמעלה ומאי דקאמר מונה עמהם היינו משום דאע"ג דמעיקר הדין כ"ז שאינו לילה אינו זמן ספירה וכדלעיל בסעיף הקודם מ"מ יש מקומות שנהגו להקל בזה משום שהיו רגילין להתפלל מעריב קודם חשיכה וחששו שאם לא יספרו אז בצבור וילכו כ"א לביתו ישכחו מחמת טרדא ולא יספרו ותתבטל עיקר תורת ספירה וע"כ סמכו במקום הדחק איש מי שאומר דבספירה בזה"ז שהוא רק זכר למקדש לרוב הפוסקים אין להחמיר בה יותר מבק"ש ותפלה וכיון דחשבי זו להתחלת לילה וקורין שמע ומתפללין מעריב כמו כן יש לנו לחשוב ללילה לענין ספירה וקאמר דאף מי שהוא ת"ח אם לבו נוקפו שמא יטרד וישכח לספור ביחידות יכול לספור עם הצבור אך לא יברך אז עכ"פ דמעיקר הדין אין זמן ספירה אז אלא שלא מחינן במנהג אותן המקומות וכדי שלא יתבטלו לגמרי ממצוה זו וכשיגיע הזמן בלילה יברך ויספור ואינו ברכה לבטלה דספירה קמייתא לאו כלום הוא מעיקר דינא וכנ"ל

One who finds himself in a Shul counting after זמן Maariv

9) שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף ג

המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברכה. ואם יזכור בלילה יברך ויספור

Where does this come from?

10) בית יוסף אורח חיים סימן תפט

כתב ה"ר דוד אבודרהם (עמ' רמב) כתוב במחזור ויטרי (ח"א עמ' 301) המתפלל עם הצבור מבעוד יום מונה עמהם בלא ברכה מימר אמר אם אזכור בלילה בביתי אחזור ואברך כדין ונמצא שלא בירכתי לבטלה ואם אשכח הרי מניתי ימים ושבעות למצוה אבל הרמב"ם כתב אם מנה ולא בירך יצא וכן עיקר

11) ט"ז אורח חיים סימן תפט ס"ק ו

מונה עמהם בלא ברכה. פי' ודעתו תהיה שלא לצאת בכך עד שיברך בלילה בביתו וכמ"ש רמ"א ע"ז ואינו יודע א"כ מה תועל' יש לו במה שמונ' עם הקהל בשלמא למ"ש ב"י בשם אבודרהם תחל' שפיר דהיינו שמימר אמר אם אזכור בלילה בביתי אחזור ואברך כדין ונמצא שלא בירכתי לבטלה ואם אשכח הרי מניתי כבר אבל הוא עצמו כ' ע"ז דמדברי הרמב"ם משמע דאם מנה בלא ברכה יצא וכן עיקר ממילא משמע דתנאי זה אינו נכון דאין להתנות בתנאי שזכר תחל' דאין נמנה למצו' מספק א"כ קשה למה מונה כלל עם הצבור ונראה שעושה כן כדי שלא יחשדוהו שהוא אינו רוצה לספור לגמרי וק"ל למה מונין הקהל בעוד יום אטו ברשיעי עסקי' ונראה דלאו דוקא מבע"י אמר אלא בספק חשיכה כמ"ש בסמוך והוא רוצה לחזור ולברך בצ"ה

(12) מגן אברהם סימן תפט ס"ק ז

ונ"ל דאזיל לשיטתי' שפסק בסי' ס' ס"ד דמצות צריכות כוונ' וא"כ יכוין בלבו אם אזכור בלילה אין אני מכוין לצאת בספיר' זו וכ"מ מ'ל' רמ"א שכ' אם היה דעתו שלא לצאת

(13) משנה ברורה סימן תפט ס"ק טז

מבעוד יום - יש מאחרונים שפירשו דהיינו בין השמשות שהוא ספק לילה ויוצאין אז ידי ספירה לפוסקים דס"ל דספירה בזה"ז דרבנן אכן הוא רוצה לדקדק ולספור מצאת הכוכבים וכו"ל וקאמר המחבר דהוא ימנה עמהם פן ישכח אח"כ ויחשוב בדעתו אם אזכור אח"כ בלילה למנות אין אני רוצה לצאת בספירה זו וכדלקמיה בהג"ה. וע"כ כשיגיע הזמן אח"כ יברך ויספור ועיין בה"ל

(14) שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תפט סעיף יב

ומי שרוצה לדקדק לספור בצאת הכוכבים והוא מתפלל ערבית מבעוד יום עם צבור המתפללין ערבית עם סמוך לחשיכה וסופרים בבין השמשות טוב שיספור עמהם בלא ברכה ויחשוב בדעתו אם אשכח לספור בלילה הריני סומך על ספירה זו לצאת בה ידי חובתי ואם לא אשכח בלילה הרי דעתי עכשיו שלא לצאת בספירה זו שאף להאומרים שמצות אין צריכות כוונה לצאת בהן ידי חובתו מכל מקום כשמכוין בפירוש שלא לצאת בהן ידי חובתו בודאי אינו יוצא בעל כרחו ולפיכך כשיזכור בלילה יספור בברכה

Making a תנאי in other מצוות

קריאת שמע

(15) רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן מו סעיף ט

לענ"ד בירא שהצבור יעברו זמן קריאת שמע יכוין בדרך תנאי אם יעברו יהא יוצא בזה ואם לא יעברו לא יצא בזה כמ"ש הב"י סימן תפ"ט לענין ס"ע

תפילין של ר"ת

(16) שלחן ערוך אורח חיים סימן לד

ירא שמים יצא ידי שניהם ויעש' שתי זוגות תפילין ויניח שניהם ויכוין בהנחתן באותם שהם אליבא דהלכת' אני יוצא ידי חובתי והשאר הם כרצועות בעלמא כי מקום יש בראש להניח שני תפילין וכן בזרוע

תפילין בחולו של מועד

(17) שלחן ערוך אורח חיים סימן לא

בחוה"מ ג"כ אסור להניח תפילין מהטעם הזה בעצמו שימי חוה"מ גם הם אות: הגה וי"א שחוה"מ חייב בתפילין [ב"י בשם הרא"ש] וכן נוהגין בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליה' אלא שאין מברכין עליה' בקול רם בב"ה כמו שאר ימות השנה

(18) משנה ברורה שם

גם קודם ההנחה יחשוב בדעתו אם אני מחוייב אני מניחן לשם מצוה ואם לאו אין אני מניחן לשם מצוה ובזה יצא ידי כו"ע דאף להסוברים דחוה"מ אינו זמן תפילין אינו עובר על כל תוסיף כיון שאינו מכוין

בהנחתם לשם מצוה ודאי וכ"ש שאין לחוש בזה לאיסור זלזול של אות חוה"מ דזה ג"כ אינו אלא במתכוין לשם מצוה כנ"ל

Is it so simple that you can make a תנאי in your מצוה? קיום המצוה

19) שו"ת עונג יו"ט סימן ג

תנאי לתלות הדבר ברפיון ובתנאי אם תעשה כך וכך אלא כיון שעשאה הרי היא עושה פעולתה בלי שום תנאי. דדוקא בדבר שיוכל להמסר לשליח כמו בגירושין דכיון שיכול ליתן הגט ע"י שליח הוא לאות שאין עצם נתינת הגט לבדו המתיר כ"א בהצטרפות רצונו ורצונו הוא ג"כ המתיר אלא שהקפידה תורה על שניהם ביחד שיתירו היינו רצונו עם הספר ולהכי יכול ליתן הגט ע"י שליח כיון שרוצה לגרשה. וכיון שרצונו הוא עצם המתיר יכול לתלות בו תנאי ואם לא נתקיים התנאי לא מהני נתינת הגט כלל.

דפסק (בסימן ס' סעיף ד') דמצות צריכות כוונה. ואם כן יכוון בלבו אם אזכור בלילה אין אני מכוין לצאת בספירה זו עכ"ל. ולפי מש"כ דאין תנאי נתפס בכוונת מצוה א"כ לא מהני כלל הך תנאי. וכיון שאמר אם לא אזכור בלילה הריני מכוון לצאת הוא יוצא בה ממילא אף אם יזכור בלילה לספור דאין תנאי בכוונת מצוה. ועיין בט"ז שם

בזה יתבאר לנו דברי התלמוד כמה שאמרו דאין תנאי בחליצה משום דליתא בשליחות וקבעו הדבר לכלל גדול מילתא דאיתא בשליחות איתא בתנאי מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי והתוס' בכתובות (דף ע"ד) תמהו בזה דהא לא גמרינן מתנאי ב"ג ובי"ר אלא דבר המסתבר ומה סברא הוא לתלות תנאי בשליחות. אבל לפי דברינו א"ש טובא דמלתא דליתא בשליחות וצריך שיעשה הוא בעצמו דדוקא כיון שהפעולה נקשרת בבעליו כ"כ עד שאינה נעשית ע"י שליח אין חל בה

ויש לנו בזה מקום עיון במש"כ הרב"י בהלכות פסח (סימן תפ"ט) וז"ל כתב הרב רבי דוד אבודרהם בשם מחזור ויטרי המתפלל עם הציבור מבעוד יום והיינו בספק יום ספק לילה כמ"ש שם הט"ז מונה עמהם ספירה בלא ברכה. מימר אמר אם אזכיר בלילה בביתי אחזור ואברך כדן ונמצא שלא ברכתי לבטלה. ואם אשכח הרי מניתי ימים ושכועות למצוה ע"כ. ועיין במג"א שם (סי"ד) שכ' וז"ל. ונ"ל דאזיל לשיטתו

Answers

20) ספר מקראי קודש (פסח חלק ב)

1) דהיי מילתא דליתא בשליחות. בספר "משכנות יעקב" הקשה כן לענין תנאי בקריאת שמע לפני הזמן, דאיך אפשר להתנות הרי מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, ותירץ עפ"י דתוס' (כתובות דף ע"ד) דהא דבעינן אפשר לקיים ע"י שליח מסברא אתיא לן, דכיון שהמעשה כ"כ בידו שיכול לעשות שליח, יכול להטיל בו תנאי. וההסבר הוא, שכיון שאינו יכול לעשות שליח, כנראה שיש חסרון בבעלותו על הדבר, ולכן גם א"א להתנות, אבל במצוות שחובה על האדם לקיימן, דוגמת ק"ש, אין כאן שום חסרון בבעלות האדם על הדבר, ולהיפך, הדבר שייך להאדם ורק להאדם, ולכן אין כאן הכלל של מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי.

21) ספר משמרת חיים

ונראה דיש לחלק בין הדבקים, דתוס' שם גבי כללא דליתא בשליחות ליתא בתנאי ד"ה תנאי דאפשר כו' ביאר דהסברה דליתא בשליחות ליתא בתנאי הוא דמעשה דיכול לעשות שליח הוא מעשה שבידו דהיינו הוא בעלים על המעשה ולכן יכול לעשות גם תנאי, משא"כ בחליצה דאינו יכול לעשות שליח ומה מוכח דאינו בעלים על המעשה אינו יכול לעשות גם תנאי. וא"כ איכא לחלק בין חליצה למצוות שבגופו, דגבי חליצה מן הראוי שיהיה שייך שליחות כמו בגיטין וקידושין וכיון דלא שייך הרי ראייה דאינו בעלים על המעשה ולכן אינו יכול למנות שליח וגם תנאי אינו יכול לעשות, משא"כ גבי מצוות שבגופו דלא שייך כלל ענין דשליחות כמו שביאר התוס' רי"ד הנ"ל (ועיין גמי בקצות סי' קפ"ב ס"ק א') אין מזה הוכחה דאינו בעלים של המעשה ושפיר יכול לעשות תנאי. (ובאמת יש אריכות גדול באחרונים על סברה הנ"ל ואכמ"ל).

22) שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תפט סעיף יב

אבל אם לא התנה בדעתו בפירוש שלא לצאת בספירה זו כשיזכור בלילה אלא ספר סתם אף שלא בדרך עכשיו וגם לא ענה אמן אחר ברכת הציבור לא יברך כשיספור בלילה שמא היה כבר לילה כשספר בבין השמשות וכבר יצא ידי חובתו להאומרים שמצות אין צריכות כונה ואף להאומרים שמצות צריכות כונה מכל מקום הספירה בזמן הזה מדברי סופרים ויש אומרים שמצות מדברי סופרים לדברי הכל אין צריכות כוונה כמו שנתבאר בסי' תע"ה

ואפילו לא ספר עמהם כלל אלא ששמע הספירה מן אחד ומן הציבור שספרו ולא נתכוין כלל להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בשמיעה זו אלא שמע לפי תומו לא יברך כשיספור בלילה שהשומע כעונה ואפילו אם היה מחשב אין אני מתכוין לצאת בספירה זו אין זה כלום להאומרים שמצות אין צריכות כוונה כלל אלא אם כן מחשב אני מתכוין שלא לצאת בה

How long can the תנאי last for?

23) שלמי מועד (פסקי הגרשז"א זצ"ל)

תנאי בספירת העומר

במשנה ברורה סי' תפ"ט ס"ק כ"ב כתב שגם לפני שאדם ספר ספירת העומר בלילה, יכול לומר לחבירו כמה ימים היום בעומר אם הוא מתכוין שלא לצאת ידי חובה באמירה זאת. ונשאל רבינו האם אדם יכול להתנות תנאי כזה בתחילת ספירת העומר, שהוא מתכוין תמיד שלא לצאת ידי חובה כשהוא יזכיר כמה ימים היום בעומר, קודם שהוא ספר בברכה?

השיב שאינו מועיל תנאי כזה, ואין זה דומה למסירת מודעה שיש בדיני נדרים שעושים בערב ר"ה ובליל יו"כ⁷.

You only count from צאת but are davening
As ש"צ in a shul that counts from שקיעה

24) שלמי מועד (פסקי הגרשז"א זצ"ל)

ונשאל רבינו בש"ץ המתפלל במנין שסיימו את תפילת ערבית בבין השמשות איך ינהג בספירת העומר, השיב, דאם הוא השליח ציבור יספור איתם ספירת העומר ויברך על הספירה. וידקדק לספור אח"כ שנית בלא ברכה דיש לחשוש לשיטת האליה רבא⁵.

What do the גדולי אחרונים and contemporary Poskim say about saying a beracha before צאת?

25) ערוך השולחן אורח חיים סימן תפט סעיף ז

אם טעו ביום המעונן וספרו ביום ובירכו על ספירת העומר חוזרים לספור כשתחשך בברכה דספירת היום על יום דלמחר אינו כלום ולכן המדקדקים אינן סופרין עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות ואם ספרו אחר השקיעה בבין השמשות יצא והרא"ש סוף פסחים כתב וז"ל ופיר"י דספק חשיכה יכול לברך וא"צ להמתין עד שיהא וודאי לילה כיון דהוי ספיקא דרבנן ועוד דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות עכ"ל וכה"ג כתבו התוס' במנחות שם ודחו דאין נראה זה וכ"כ כל הפוסקים דלכתחלה יספור משחשיכה ואין אנו סומכין לספור בין השמשות רק בקבלת שבת משום דמצוה וחובה לקבל שבת בעוד יום

26) חק יעקב סימן תפט ס"ק יב

ואם מנה בספק חשיכה יצא בדיעבד. ולדעת קצת פוסקים אפילו לכתחלה יש לספור בספק חשיכה, עיין בב"י [ד"ה ומ"ש זמן]. ובעולת שבת [ס"ק ב] כתב דמפלג המנחה ולמעלה חוזר וסופר בלא ברכה. וכתב הב"ח [ד"ה ואפילו] ומנהג עולם עכשיו לברך בספק חשיכה, אבל קודם ספק חשיכה פשיטא דאין לברך אפילו בערב שבת, ודלא כהגהות מנהגים [מנהגי פסח אות כא]

27) שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תפט סעיף יב

יש אומרים שמותר לברך ולספור בבין השמשות אף על פי שהוא ספק לילה וספק יום העבר ואם כן היאך יאמר היום שני ימים שמא עדיין הוא יום ראשון מכל מקום כיון שהספירה בזמן הזה מדברי סופרים ספק דברי סופרים להקל ויש חולקין על זה ואומרים שלכתחלה אין להכניס עצמו לידי ספק אפילו מדברי סופרים ואין לספור עד צאת הכוכבים שהוא לילה ודאי וכן עושין המדקדקים וכן ראוי לכל אדם לעשות ומכל מקום המנהג ההמון עכשיו כסברא הראשונה לספור בבין השמשות

28) קובץ הלכות עמוד טז

ספירה בין השמשות

ג. לכתחילה אין לספור עד אחר צאת הכוכבים, ואם ספר בין השמשות יצא ועל כל פנים נכון לחזור ולספור בצאת הכוכבים בלי ברכה¹. ובשעת הדחק אפשר להקל גם לכתחילה לברך ולספור בין השמשות¹.

What's the earliest time after שקיעה to count?

29) אמת ליעקב

⁴³¹ הזמן היותר מוקדם לספור ספירת העומר בזמנה הוא
38 דקות לאחר השקיעה - מפי השמועה.